

“หมู่บ้านตัวอย่าง 4 ดี วิถีพอเพียง”

บ้านเขาสารภี

หมู่ที่ 3 ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จังหวัดสระแก้ว

ร่วมกับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว
ภายใต้โครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุขด้วยวิถีพอเพียง
กิจกรรมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้สระแก้ว 4 ดี วิถีพอเพียง

บ้านเขาสารภี

“หมู่บ้านตัวอย่าง 4 ดี วิธีพอเพียง”

บ้านเขาสารภี หมู่ที่ 3 ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เฉลิมพงษ์ จันทร์สุชา.

หมู่บ้านตัวอย่าง 4 ดี วิธีพอเพียง หมู่ที่ 3 ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.
-- พิมพ์ครั้งที่ 2. -- สระแก้ว : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว,
2564.

116 หน้า.

1.การพัฒนาชุมชน. 2. เศรษฐกิจพอเพียง. I. ชื่อเรื่อง.

307.14

ISBN 978-616-16-2498-9

สงวนลิขสิทธิ์ตามราชบัญญัติ

ห้ามทำการลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้รับอนุญาต

พิมพ์ครั้งที่ 2

มกราคม 2564

บรรณาธิการอำนวยการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ ททรายแก้ว

รองศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ธนานันต์

อาจารย์ปิยะ สงวนสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เศกพร ตันศรีประภาศิริ

อาจารย์เฉลิมพงษ์ จันทร์สุชา

ผู้จัดทำ

พิจิตร พรหมลี

ศิลปกรรม

พิจิตร พรหมลี

ออกแบบปก

ประสานงานการผลิต

อาจารย์เฉลิมพงษ์ จันทร์สุชา

จัดพิมพ์โดย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

เลขที่ 1177 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าเกษม

อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 27000

โทรศัพท์ : 037-447-111

<http://www.sk.vru.ac.th>

พิมพ์ที่

บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด

เลขที่ 69/18 หมู่ที่ 7 ถนนรัตนานิเบศร์

ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่

จังหวัดนนทบุรี 11140

โทรศัพท์ 089-812-2140

สารบัญ

บทนำ	4
ประวัติบ้านเขาสารภี	8
ข้อมูลพื้นฐานบ้านเขาสารภี	38
การวิเคราะห์ SWOT ระดับตำบล	55
กระบวนการศึกษาบริบทชุมชน	60
ขั้นตอนการสำรวจข้อมูลชุมชน	63
การศึกษาชุมชนด้วย เครื่องมือต้นไม้ปัญหา	64
กระบวนการจัดทำธรรมนูญชุมชน	68
ประเด็นการถอดบทเรียน	
- มิติด้านสังคม	70
- มิติด้านการเมือง	72
- มิติด้านเศรษฐกิจ	74
- มิติด้านสิ่งแวดล้อม	76
- มิติด้านเทคโนโลยี	78
กระบวนการค้นหาบุคคลต้นแบบ	80

บทวิเคราะห์เชิงพื้นที่	96
- ระดับบุคคล (คนดี, สุขภาพดี)	96
- ระดับครัวเรือน (รายได้ดี)	100
- ระดับชุมชน (สิ่งแวดล้อมดี)	102
กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	104
บทสรุป	106
ข้อเสนอแนะ	109

บทนำ

จังหวัดสระแก้ว มีนโยบายพัฒนา “สระแก้วเมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง” (Sa Kaeo Happiness Model) โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง สร้างความสุข ด้วยการเป็น คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำหลักปรัชญาดังกล่าวมาใช้ขับเคลื่อนแบบสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ

1. การใช้องค์ความรู้หรือวิชาการโดยภาคราชการและภาควิชาการ
2. การใช้พลังประชองสังคม ที่เป็นภาคีต่าง ๆ ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน สถานีนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ
3. การกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระบวนการทำงานที่ต้องเน้นการบูรณาการ งาน คน และการจัดการร่วมกัน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 มีพื้นที่นำร่อง เต็มรูปแบบอำเภอละ 1 ตำบล ตำบลที่เหลือให้นำนโยบายไปปรับใช้ตามบริบท และมีปรับปรุงกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม กับพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทอย่างต่อเนื่อง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 เพิ่มพื้นที่เป้าหมายโดยความสมัครใจ รวมทั้งสิ้น 33 ตำบล และปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 มีนโยบายเน้นพัฒนาระบบให้มีคุณภาพในพื้นที่เป้าหมายเดิม และให้ตำบลที่เหลือนำรูปแบบไปพัฒนาตามบริบทของพื้นที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว ในฐานะที่เป็นภาคีภาควิชาการในพื้นที่จังหวัดสระแก้วตามแนวความคิดการขับเคลื่อนแบบสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงร่วมขับเคลื่อนนโยบาย “สระแก้วเมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง” (Sa Kaeo Happiness Model) ผ่านรูปแบบการดำเนินกิจกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน นอกจากนั้นยัง ส่งเสริมให้เกิดการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (Research and Development) ในเชิงพื้นที่

อีกด้วย การดำเนินการดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกับทิศทางและยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ (2560 - 2564) ในเป้าหมายที่ 2 วิจัยนวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นพันธกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยที่จะต้องดำเนินการร่วมกันกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้อันจะนำไปสู่การขยายผลสู่ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดอื่น ๆ ต่อไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ประวัติบ้านเขาสารภี

หมู่ที่ 3 ตำบลทับพริก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

บ้านเขาสารภี เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2506 ขึ้นตรงต่อ ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี เดิมชาวบ้านอาศัยอยู่ที่บ้านทับวังมน แต่เนื่องจากเกิดสงครามในกัมพูชาทำให้ชาวบ้านอพยพครัวเรือนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเขาสารภีในปัจจุบัน พื้นที่บริเวณป่าบนภูเขาใกล้หมู่บ้าน มีต้นไม้ที่มีรูปร่างคล้ายทัพพี จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านเขาสารภี ในปี พ.ศ. 2526 บ้านเขาสารภีได้ตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และในปี พ.ศ. 2527 ได้รับรางวัลการประกวดหมู่บ้าน รองชนะเลิศ ระดับจังหวัดปราจีนบุรี

ที่ตั้ง อาณาเขตติดต่อและสภาพทางกายภาพของหมู่บ้าน

บ้านเขาสารภี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ จรด อำเภออรัญประเทศ

ทิศใต้ จรด อำเภอคลองหาด

ทิศตะวันตก จรด อำเภอคลองหาด

ทิศตะวันออก จรด อำเภอคลองหาด

ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านโดยทั่ว เป็นที่ราบสูงภูเขา การตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนตามเส้นทางคมนาคมสาย อรัญ - คลองหาด

บ้านเขาสารภีมีวัดเขาสารภีประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นที่
เคารพของสมาชิกในชุมชนก่อตั้งปี พ.ศ. 2512 มีพระภิกษุ
อยู่ที่วัดจำนวน 5 รูป ปัจจุบัน วัดเขาสารภี อยู่ในช่วงของ
การดำเนินการขออนุญาตจัดตั้งวัดให้ถูกต้องตามกฎหมาย
คือโรงเรียนในชุมชน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
บ้านเขาสารภี หมู่ 3 ต.ทับพริก อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว
ก่อตั้งปี พ.ศ. 2513 โดยความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน
บ้านทับวังมนและกองกำกับตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12
เดิมโรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ที่บ้านทับวังมน แต่เนื่องจาก
ทหารเวียดนามและเขมรแดงได้เข้ามาปล้นสะดมในหมู่บ้าน
เป็นผลให้ชาวบ้านอพยพย้ายถิ่น จนกระทั่งได้มาตั้งถิ่นฐาน
ที่บ้านเขาสารภี และต่อมาก็ได้ย้ายโรงเรียนมาตั้งที่บ้าน
เขาสารภีในปัจจุบันนี้

ในชุมชนบ้านเขาสารภีมีสถานีนามัยมี 1 แห่ง โดยมี
เจ้าหน้าที่ให้บริการที่สถานีนามัยบ้านคลองหว่า ทางด้าน
สุขภาพของประชาชน ส่วนใหญ่มีปัญหาโรค ไข้เลือดออก
และมาลาเรีย เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของ
ยุงลายและยุงก้นปล่อง ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
จาก อบต. ในการดำเนินการเพื่อควบคุมและป้องกันโรค
นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของยาเสพติดและโรคเอดส์
ที่กำลังแพร่ระบาดเข้ามาเป็นจำนวนมาก

อาชีพและรายได้ของบ้านเขาสารภี เป็นอย่างไร...

อาชีพหลักของชาวบ้านสารภี ได้แก่ อาชีพรับจ้าง โดยมีรายได้ 13,000 บาท/คน/ปี ซึ่งยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้ยังทำการเกษตรอื่น ๆ ได้แก่ การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงไก่ ไร่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงโค ซึ่งรายได้โดยเฉลี่ยจากอาชีพเสริมทั้งหมดของคนในหมู่บ้านคือ 13,000 บาท/คน/ปี ซึ่งยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ

การปกครองส่วนท้องถิ่น

บ้านเขาสารภี ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2506 ปัจจุบันมีบุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ นี้

1. ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นางประนอม ลือคำหาญ
2. อบต. ได้แก่ นายบุญเลิศ เกงงาม และ นางคำเวียง จอมรัตน์

สังคมและวัฒนธรรมบ้านเขาสารภี

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2526 มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่สำคัญทำให้ชีวิตเกษตรเปลี่ยนจากเจ้าของที่ดินมาเป็นลูกจ้าง เนื่องจากการล้งไหลของนายทุนเข้ามากวาดซื้อที่ดินของชาวบ้านและจากการล้งไหลของวัฒนธรรมจากภายในและภายนอก ทำให้ในปัจจุบันชาวบ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันน้อยลงมีการดิ้นรนเพื่อเลี้ยงชีพมากขึ้น ชาวบ้านว่างงานกันมากขึ้นเนื่องจากมีแรงงานต่างชาติราคาถูกเข้ามานอกจากนี้ก็ยังมีการแพร่หลาย

ของยาเสพติดและโรคเอดส์ที่มีอัตราสูงขึ้นด้วยวิถีของชุมชน การดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นวิถีชีวิตแบบของเกษตรกรรมและรับจ้างต้องดิ้นรนต่อสู้กับความยากจน ไม่มีการวางแผนในการจัดการทรัพยากร (ทุน) ของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมสมัยใหม่หลังไหลสู่ชุมชนส่งผลให้ชาวบ้านปรับตัวไม่ทัน สำหรับประเพณีและวัฒนธรรม ช่วงวันสำคัญต่าง ๆ มีการจัดกิจกรรมเวียนเทียนเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้มีการแนะนำสาธุน ประจำวันพระ ขึ้น 8 ค่ำ, แรม 8 ค่ำ, ขึ้น 15 ค่ำ และแรม 14 - 15 ค่ำ

ประวัติความเป็นมาของตำบลทับพริก เป็นอย่างไร...

ประวัติศาสตร์ตำบลทับพริก ได้มาจากคำบอกเล่าของคนในชุมชนที่อยู่อาศัย ในพื้นที่ ตั้งแต่ช่วงเริ่มจัดตั้งหมู่บ้านและชาวชุมชนที่เป็นคนรุ่นลูกหลานที่ช่วยกันเล่าเรื่องราวของหมู่บ้าน ทั้งจากประสบการณ์ตรงและจากที่ได้ยินมา ประวัติศาสตร์ตำบลทับพริกแบ่งออกเป็นยุคต่าง ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เป็น 8 ยุค คือ

-
- ยุคที่ 1 “บุกเบิก” (พ.ศ. 2503 - 2507)
ยุคที่ 2 “ตั้งชุมชน” (พ.ศ. 2507 - 2517)
ยุคที่ 3 “อพยพ” (พ.ศ. 2517 - 2520)
ยุคที่ 4 “กลับถิ่น - ฟื้นฟู - ต่อสู้ - พัฒนา” (พ.ศ. 2521-2530)
ยุคที่ 5 “ยุคสงครามสงบกลับสู้รบเศรษฐกิจ” (พ.ศ. 2531-2537)
ยุคที่ 6 “ร่วมใจพัฒนา - แก้ปัญหาสังคม” (พ.ศ. 2537 - ปัจจุบัน)
ยุคที่ 7 “การจัดการตนเอง” (พ.ศ. 2546 - 2552)
ยุคที่ 8 “เปิดพื้นที่แหล่งการเรียนรู้สู่สังคมสุขภาวะ” (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน)

ยุคที่ 1 “บุกเบิก” (พ.ศ. 2503 - 2507)

ก่อนปี พ.ศ. 2503 บริเวณตำบลทับพริกเป็นป่าทึบ ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 ชาวบ้านหมู่ 7 ตำบลคลองน้ำใส ซึ่งเป็นชาวญ้อ ประมาณ 3-5 ครอบครัว โดยนายชา บุญแกม (ผู้นำชุมชนในยุคนั้น) อพยพลงมาแล้ว ตั้งเป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตรอยู่ในบริเวณนี้ ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันนั้น บริษัทพานทองซึ่งได้สัมปทานตัดไม้ในบริเวณนี้ เข้ามาพร้อมกับ ลูกจ้างตัดไม้ ซึ่งเป็นชาวส่วยจากหมู่ที่ 12 ตำบลคลองน้ำใส กลุ่มลูกจ้างที่เข้ามานี้ ได้มาสร้าง “ทับ” ซึ่งหมายถึงเพิงพักอาศัยและปลุกต้นพริกไว้ที่พัก จึงได้ตั้งชื่อว่า “ทับพริก”

ผู้อพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้มีมากขึ้นรวมประมาณ 22 ครัวเรือน ชาวบ้านเข้ามารับจ้างตัดไม้ทำไร่ข้าวโพดและปลูกฝ้าย เนื่องจากพื้นดินบริเวณนี้ไม่เหมาะสมกับการทำนา ชาวบ้านเอาฝ้ายไปขายและนำไปซื้อข้าวรวมทั้งปัจจัย 4 จากบริเวณทิศเหนือของตำบลคลองน้ำใส

ยุคที่ 2 “ตั้งชุมชน”
(พ.ศ. 2507 - 2517)

เมื่อมีผู้อยู่อาศัยในชุมชนมากขึ้นชาวบ้านจึงใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านทับพริก” หมู่ที่ 12 ขึ้น ตำบลคลองน้ำใส มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือนายพรม เชื้อคำศรี เนื่องจากผลจากการตัดไม้ของบริษัทที่ได้สัมปทานทำให้ป่าไม้หมดไปและชาวบ้านทำการเกษตรมากขึ้นพื้นที่ป่าถูกเปลี่ยนมาเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีคนอพยพเข้ามาในชุมชนมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2508 มีการตั้งโรงเรียน 2 โรง คือโรงเรียนทับวังมนและโรงเรียนทับพริก มีการสร้างสำนักสงฆ์ทับพริกผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทิศตะวันออกของตำบลในปัจจุบันซึ่งติดกับชายแดน

ปี พ.ศ. 2509 เมื่อวันที่ 9 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2509 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเสด็จพระราชดำเนินมา ณ ตำบลทับพริก บริเวณโรงเรียนสระปทุม (เดิม) ซึ่งขณะนั้นมีเนื้อที่ประมาณ 19 ไร่ 2 งาน พระองค์ทรงจารึกพระนามไว้บนป้ายทองเหลือง ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่โรงเรียนสระปทุม

ช่วงปี พ.ศ. 2515 - 2516 กลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำกินในตำบลทับพริกช่วงนี้คือ ญาติคนรู้จักของชาวตำบลทับพริกที่ได้ข่าวแบบปากต่อปากว่า ที่นี้มีพื้นที่การเกษตรอยู่มาก ที่ยังไม่มีการจับจอง ผู้คนจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลาง เช่น ลพบุรี สระบุรี และจากจังหวัดใกล้เคียง

เช่น ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านจากภาคอีสาน
เข้ามาอยู่บริเวณนี้ด้วยหลังจากผู้ใหญ่บ้านคนแรกเสียชีวิตประมาณปลายปี
พ.ศ. 2518 นายซ้อย ทำกิจการ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ตั้งแต่วันที่
19 ธันวาคม พ.ศ. 2518

ยุคที่ 3 “อพยพ” (พ.ศ. 2517 - 2520)

พ.ศ. 2517 - 2518 ชาวบ้านเล่าว่ามีทหารจากกาญจนบุรี มาสร้างถนนลัดผ่านตำบลทับพริก ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้นมีผู้คนอพยพเข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้น ส่วนอาชีพหลักของชาวชุมชนทับพริก ในช่วงแรกชาวทับพริกนิยมปลูกข้าวโพดและฝ้าย ต่อมา มีการเริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง และถั่วเขียว เป็นต้น ช่วงนี้เป็นอีกช่วงหนึ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของตำบลทับพริกคือ เมื่อ 17 เมษายน พ.ศ. 2517 สงครามในประเทศกัมพูชา แบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายกัมพูชาหรือเขมรแดง และฝ่ายเวียดนาม โดยเขมรแดงได้ปกครองกัมพูชาและในปีนั้นมีทหารเขมรแดงมาก่อตั้งกองทัพอพยู่ฝั่งเขมร ตรงกับบ้านทับวังมน ประกอบกับขณะนั้นมีการก่อตัวของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย

และได้เข้าร่วมมือกับเขมรแดง เขมรแดงได้เข้ามาตั้งฐานทัพตรงข้ามกับประเทศไทย ที่ทับวังมน จนถึงปี พ.ศ. 2519 สถานการณ์ทวีความรุนแรงขึ้น มีทหารเขมรแดงบุกเข้ามาถึงชายแดนไทย 4 ชุมชน คือ บ้านสี่แยกทันใจ บ้านทับวังมน บ้านเขาสารภี บ้านคลองหว่า และบ้านทับพริก เหตุการณ์ที่ชาวบ้านจำได้อย่างแม่นยำคือ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ทหารเขมรแดงเผาทำลายวัด ที่อยู่อาศัย ชาวบ้านต้องอพยพพลayoutออกจากบริเวณชายแดนบริเวณดังกล่าวเป็นที่ร้างที่มีทหารตำรวจไทยเข้ามารักษาความสงบห่างจากชายแดนและพื้นที่ชายแดนตลอดแนวเป็นพื้นที่สู้รบในเขตแดนกัมพูชามีการสู้รบกับทหารเวียดนาม ทหารเวียดนามตีเขมรแดงแตก หนีเข้ามาอยู่ในหมู่ 4 บ้านทับพริก ทำให้เกิดศูนย์อพยพเกิดขึ้นในหมู่นี้

ยุคที่ 4 “กลับถิ่นพื้นฟู - ต่อสู้พัฒนา” (พ.ศ. 2521 - 2530)

ในปี พ.ศ. 2521 หน่วย กรบ.กลาง เข้ามาจัดที่อยู่อาศัยให้แก่ชาวบ้านในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 ให้ประชาชนอยู่อาศัยรายละ 2 งาน (โดยมีเอกสารสิทธิ์) มีการจัดแบ่งพื้นที่อาศัยไว้เป็น 310 ล็อก ในช่วงนั้นมีคนเข้ามาอยู่ประมาณ 100 ล็อก ผู้ที่ได้รับการจัดสรรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยอยู่บริเวณนี้มาก่อน สำหรับที่ทำกินในทีใดก็ให้ทำต่อไปได้ (โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์) ในการจัดล็อกบ้านนั้น ได้มีผู้ที่เสียสละที่ดินให้กับทางราชการเพื่อจัดสรรเป็นล็อกบ้านอีกคือ นายอ่อนสา กอนเกียน โดยเสียสละที่ดินจำนวน 50 ไร่ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากนี้ คุณลุงโสมและคุณป้าดา กอนเกียน ทำการเสียดสละที่ดิน ให้สร้างโรงเรียนในพื้นที่หมู่ 6 ส่วนวัดที่ถูกเผาทำลายก็ได้มีการย้ายเข้ามา สร้างในบริเวณหมู่บ้านที่มีการจัดล็อกเช่นเดียวกันโดยผู้ที่เสียดสละที่ดิน คือ นายโสม กอนเกียน และ นายอ่อนสา กอนเกียน เพื่อสร้างวัด ได้แก่ หลวงพ่อเต็ม สุริยวงศ์ จนทุกวันนี้ ตำบลทับพริกได้แบ่งเขตการปกครอง ออกจากตำบลคลองน้ำใส ในวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2521 ประกอบด้วย หมู่ที่ 2 บ้านทับพริก หมู่ที่ 3 บ้านเขาสารภี และ หมู่ที่ 4 บ้านคลองหว่า โดยมีผู้ใหญ่บ้าน นายช้อย ทำกิจการ เป็นกำนันคนแรกของตำบลทับพริก

การเปลี่ยนแปลง ครั้งสำคัญอีกประการหนึ่งในช่วงนี้คือ ประมาณ ปี พ.ศ. 2528 – 2529 มีการจัดสรรที่ดินให้ประชาชนในหมู่ที่ 4 ก่อน โดยหน่วยทหารพัฒนาการเคลื่อนที่ เมื่อชาวบ้านที่เคยจับจองที่ดิน และทำการเกษตรบนที่ดินที่จับจองไว้ก่อนแล้ว ต่างก็พากันขายที่ดินให้กับ นายทุน ที่มารับซื้อ สาเหตุเพราะกลัวว่า ที่ดินจะถูกจัดสรรเหมือนหมู่ที่ 4 (นายทุนมีข้อมูลจากทหารว่าที่ดินบริเวณใดบ้างที่จะถูกนำไปจัดสรร แต่ชาวบ้านไม่มีข้อมูล และนายทุนจะถือโอกาสกว้านซื้อที่ดินที่อยู่นอก พื้นที่จัดสรร)

ในครั้งนี นับเป็นการจัดสรรที่ดินครั้งที่ 2 แบ่งเป็น ที่อยู่อาศัย 1 ไร่ และ พื้นที่การเกษตร 14 ไร่ ผู้ที่ขายที่ดินไปแล้วและไม่ได้รับการจัดสรร จึงกลายเป็นผู้ขายแรงงานรับจ้างนายทุนที่ซื้อที่ดินปลูกอ้อยและข้าวโพด การสู้รบในเขมรยังคงดำเนินอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2529 – 2530 ผู้หญิง เด็ก คนชรา ต้องอพยพออกไปนอกชุมชนเป็นระยะ ๆ ครั้งละ 4-5 วัน สำหรับ ผู้ชายจะยังคงอยู่ในชุมชนและทำงานประกอบอาชีพในชุมชนต่อไป

ยุคที่ 5 “ยุคสงครามสงบสู่รบเศรษฐกิจ”
(พ.ศ. 2531 - 2537)

หลังสิ้นสุดสงคราม พ.ศ. 2531 - 2537 มีนายทุนจากจังหวัด
ชลบุรีมากำวนซื้อที่ดินของชาวบ้านในราคาถูก โดยซื้อที่ดินผ่านนายหน้า
ซึ่งเป็นคนในตำบลทับพริก

โดยอาศัยสถานการณ์ปล่อยข่าวเรื่องการจัดสรรที่ดินทำกิน ทำให้ชาวบ้านขายที่ดินในราคาถูก คนตำบลทับพริก ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน กลักลับกลายเป็นลูกจ้างขายแรงงานบางส่วนประมาณ ร้อยละ 3% และเป็นเจ้าของที่ดินทำกินประมาณ ร้อยละ 40% ทำให้ราษฎรในชุมชน มีหนี้สินเกิดขึ้น

ยุคที่ 6 “ร่วมใจพัฒนาแก้ปัญหาสังคม” (พ.ศ. 2537 - ปัจจุบัน)

ในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการจัดสรรที่ดินเป็นครั้งที่ 3 โดยกรมที่ดิน ในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7 จำนวน 15 ครัวเรือนแบ่งเป็นพื้นที่ทำกิน 10 ไร่ ทำการเกษตร 15 ไร่ จำนวน 15 ครัวเรือนซึ่งเป็นการจัดที่ดินทำกิน ให้ชาวบ้านเป็นครั้งที่ 3 ในขณะที่ตำบลทับพริกมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้น หลายโครงการ การจัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2541 - 2544 โดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ มีงบประมาณมา สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในตำบล ขณะเดียวกันนั้นปัญหาสังคมเริ่มเห็น

ได้อย่างชัดเจนขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด โรคนอกรีต การลักขโมย เนื่องจาก ตำบลทับพริกเป็นเขตติดชายแดนมีแรงงานต่างถิ่นเข้ามาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ ผู้ใช้แรงงานตัดอ้อยซึ่งเป็นแรงงานจากภาคอีสาน และ แรงงาน จากเขมร ในปี พ.ศ. 2545 หมู่ที่ 3 ได้ขอขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มเติมอยู่ใน ระหว่างดำเนินการซึ่งหากได้รับการพิจารณาให้จัดสรรที่ดินทำกินเสริม ให้ราษฎรอีก ถือเป็นครั้งที่ 4 ที่มีการจัดพื้นที่ทำกินให้ราษฎรตำบลทับพริก

ยุคที่ 7 “การจัดการตนเอง” (พ.ศ. 2546 - 2552)

ตำบลทับพริกได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่การทำงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างและการพัฒนาเครือข่ายขององค์กรชุมชน โดยได้รับสนับสนุนงบประมาณจากประเทศออสเตรเลีย โดยมีกรมพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าภาพในการดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลทับพริกด้วย จึงมีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันขององค์กรในชุมชน เกิดการพัฒนา กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เกิดการพัฒนา กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ กลุ่มฌาปนกิจ เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและ

ทรัพย์สิน มีการจัดตั้งศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด องค์การบริหารส่วนตำบลทับพริก ได้สนับสนุนให้กับสาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีการจัดตั้งอปพร. โดยทำงานบูรณาการร่วมกับ ชม. ตำรวจตระเวนชายแดน ได้เกิดกลุ่มเฝ้าระวังเกิดขึ้นและมีการตั้งกลุ่มเพื่อการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้น เนื่องจากปัจจุบันการทำการเกษตรเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจแปลงใหญ่ การใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

ยุคที่ 8 “เปิดพื้นที่แหล่งการเรียนรู้สู่สังคมสุขภาวะ” (พ.ศ. 2553 - ปัจจุบัน)

ผลจากการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสู่การจัดการตนเอง เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การขับเคลื่อนโครงการตำบลสุขภาวะ ของตำบลทับพริก ทำให้ปี พ.ศ. 2556 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้คัดเลือกพื้นที่ในการจัดทำเวทีเพื่อการวิจัย ให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานภาคกลาง ได้เข้ามาทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนของตำบลทับพริก ทำให้ตำบลทับพริกได้กลายเป็นแหล่งศึกษาดูงานจากผู้คนทั่วประเทศโดยเฉพาะด้านการจัดการสุขภาพ และระบบสวัสดิการชุมชน

ปี พ.ศ. 2557 ตำบลทับพริก ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดสระแก้ว ให้เป็นพื้นที่นำร่องดำเนินการ โครงการตำบลแห่งความสุขด้วย 4 ดี วิถีพอเพียง (คนดี รายได้ดี สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี) ซึ่งจากการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง ทำให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คัดเลือกตำบลทับพริก เป็นแม่ข่ายการดำเนินงานตำบลสุขภาวะ โดยมี นายณปภัช ลาน้อย นายองค์การบริหารส่วนตำบลทับพริก คนปัจจุบัน เป็นหัวหน้าโครงการ

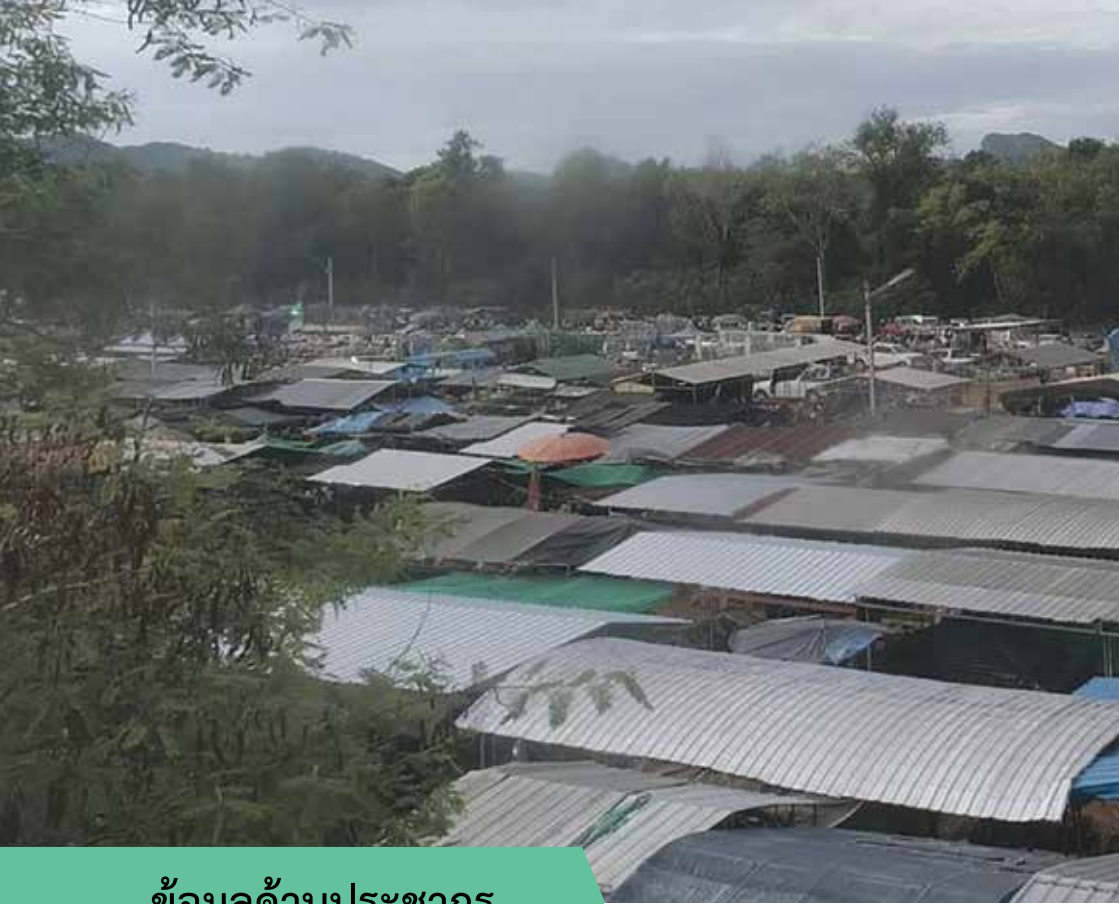

ที่ตั้งอาณาเขตตำบลทับพริก

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านผ่านศึก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยที่แนวเขตเริ่มต้นจากหลักไม้แก่น บริเวณห้วยไผ่ บริเวณพิกัด TA112035 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวหลักไม้แก่นถนนสายบ้านไผ่ล้อม - บ้านปายเขียว ห่างหลักกิโลเมตรที่ 31 ทางทิศใต้ประมาณ 50 เมตรไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้สิ้นสุดที่หลักไม้แก่นบริเวณพิกัด TA 145015 ระยะทางด้านทิศเหนือประมาณ 4 กิโลเมตร **ทิศใต้** ติดต่อบ้านคลองหาด จังหวัดสระแก้ว โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากหลักไม้แก่นบริเวณพิกัด TA146918 ไปทางตะวันตก ตามแนวหลักไม้แก่นถึงคลองขุดห่างจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทับวังมน (บ้านเขาสารภี) ทางทิศใต้ประมาณ 500 เมตร ไปทางทิศตะวันตกตามกึ่งกลางคลองสิ้นสุดที่ทางหลวงหมายเลข 3067 บริเวณพิกัด TV 100909 รวมระยะทางทิศใต้ประมาณ 6 กิโลเมตร **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับตำบลเบญจขจร อำเภอลองหาด

จังหวัดสระแก้ว โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากทางหลวงแผ่นดินบริเวณ พิกัด TV100909 ไปทางทิศเหนือไปทางลำธารถึงลำรางสันปันน้ำ เขาสารภี บริเวณพิกัด TA094937 ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ไปตามกึ่งกลางคลองสี่เสียดถึงบริเวณคลองขุดบรรจบคลองสี่เสียด ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ บ้านสามแยกทับพริกบริเวณพิกัด TA104907 ระยะทางประมาณ 3.5 กิโลเมตรไปทางทิศเหนือตามกึ่งกลางคลองขุด ถึงคลองห้วยไผ่บริเวณพิกัด TA 112018 ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ไปทางทิศตะวันตกตามกึ่งกลางคลองห้วยไผ่ ถึงบริเวณพิกัด TA104028 ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือตามกึ่งกลางคลองห้วยไผ่สิ้นสุดที่หลักไม้แก่นบริเวณห้วยไผ่บริเวณพิกัด TA112035 รวมระยะ ทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 9.5 กิโลเมตร **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ สาธารณรัฐกัมพูชา **พื้นที่ทั้งหมด** 68.96 ตารางกิโลเมตร หรือ 43,100 ไร่

ข้อมูลด้านประชากร

หมู่บ้าน	หลังคาเรือน	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 1 บ้านสี่แยกทันใจ	119	146	167	313
หมู่ที่ 2 บ้านทับพริก	380	416	415	831
หมู่ที่ 3 บ้านเขาสารภี	202	121	113	234
หมู่ที่ 4 บ้านคลองหว่า	185	189	199	388

หมู่บ้าน	หลังคาเรือน	ประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 5 บ้านป่าเยียว	130	195	192	387
หมู่ที่ 6 บ้านทับพริก	163	260	245	505
หมู่ที่ 7 บ้านคลองหว่าใหม่	325	529	543	1,072
รวม	1,504	1,856	1,874	3,730

(ข้อมูล ณ 22 เดือน กันยายน พ.ศ. 2561)

ด้านเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ประชาชนบ้านเขาสารภีมี รายได้เฉลี่ย 69,182 บาท/คน/ปี โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง ในโรงงานอุตสาหกรรม อีกทั้งประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ

การเกษตรกรรมของบ้านเขาสารถิ มีการทำเกษตรกรรมจำนวน 794 ครัวเรือน ทั้งนี้มูลค่าผลผลิตทางการเกษตรรวมประมาณ 162 ล้านบาท/ปี

การพาณิชย์กรรมและบริการ (สถานประกอบการ) บ้านเขาสารถิ ประกอบด้วย ร้านแผงลอยจำหน่ายอาหาร ร้านขายอาหารสด ลานมัน สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้าทั่วไป รวมถึงการท่องเที่ยว (อ่างเก็บน้ำบ้านคลองหว่า, บ้านเขาก้านเหลือง, บ้านเขาสารถิ)

ด้านสังคม

มิติทางศาสนา ประชาชนทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 100% ทั้งนี้ ภายในชุมชนมี วัด จำนวน 3 แห่ง สำนักสงฆ์ จำนวน 2 แห่งและมี พระ/เณร/แม่ชี จำนวน 14 รูป

มิติทางวัฒนธรรม / ภาษา มีภาษาที่ใช้มีอยู่ 3 ภาษา คือ ภาษาญ้อ ภาษาลาว และภาษาไทยที่ใช้กันส่วนมากคือ ภาษาญ้อ

ประเพณี วัฒนธรรม มีงานสำคัญทางศาสนาสำคัญ เช่น วันสงกรานต์มีการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ และยังมีประเพณีท้องถิ่นที่ทำเป็นประจำทุกปี ได้แก่ แห่ปราสาทผึ้ง บั้งไฟ งานศาลตาปู่ทองคำ และยังมี การรวมกลุ่ม จัดหาผ้าป่าสามัคคีทอดให้กับวัดในพื้นที่

ข้อมูลอาสาสมัคร

บ้านเขาสารภีมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ประกอบด้วย กลุ่ม อสม. จำนวน 125 คน กลุ่มอาสาสมัครปศุสัตว์ จำนวน 2 คน กลุ่ม อปพร. จำนวน 41 คน กลุ่มอาสาสมัครตำรวจชุมชน จำนวน 35 คน และกลุ่มอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน จำนวน 7 คน

ด้านสาธารณสุข

ตำบลทับพริก มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 แห่ง การเจ็บป่วยที่เข้ารับการรักษา 5 อันดับแรก ได้แก่

1. โรกระบบทางเดินหายใจ
2. โรกระบบกล้ามเนื้อรวมโครงร่างและเนื้อเยื่อ
3. โรคผิวหนัง และเนื้อเยื่อใต้ผิวหนัง
4. โรคติดเชื้อและปรสิต
5. สาเหตุจากภายนอกอื่น ๆ ที่ทำให้ป่วยหรือตาย

ทั้งนี้ยังมีกลุ่มประชากรที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ

- ผู้พิการขั้นทะเบียน	164	คน
(ณ พฤศจิกายน พ.ศ. 2561)		
- ผู้ป่วยเรื้อรังโรคความดันโลหิตสูง	100	คน
- ผู้ป่วยเรื้อรังเบาหวาน	80	คน
- ผู้ป่วยโรคจิต ลมชัก ปัญญาอ่อน	9	คน
- เด็กอายุระหว่าง 1 - 5 ปี	367	คน
- ผู้สูงอายุ	428	คน
(ณ พฤศจิกายน พ.ศ. 2561)		

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลทับพริกเป็นที่ราบสูง สามารถปลูกได้ทั้งพืชไร่และพืชสวน เนื่องจากใต้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยสามารถขุดเจาะแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรได้ ขณะที่ประชากรมีความถนัดด้านอาชีพการเกษตรกรรม และสามารถรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้รวมถึงประชาชนที่มีความสนใจเรื่องอาชีพด้านเกษตรพร้อมที่จะได้รับการสนับสนุน รวมถึงมีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในตำบลที่ควรส่งเสริมเช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และมีแหล่งที่สามารถปรับปรุงให้ใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตรและการประมงหมู่บ้านได้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภูมิอากาศ (พ.ศ. 2562) อุณหภูมิสูงสุด 43 องศาเซลเซียส
ต่ำสุด 19 องศาเซลเซียส ขณะที่ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย พบว่า พ.ศ. 2554
ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย สูงสุด และเมื่อ พ.ศ. 2555 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำสุด

ระบบและแหล่งเรียนรู้ของตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การจัดการตนเองของตำบลทับพริกประกอบด้วย 7 ระบบ 29 แหล่ง
เรียนรู้ประกอบด้วย

1. ระบบบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม
2. ระบบทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเกษตรเพื่อสุขภาวะ
3. ระบบสุขภาวะชุมชน
4. ระบบสวัสดิการชุมชน
5. ระบบเศรษฐกิจชุมชน
6. ระบบการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสุขภาวะ
7. ระบบจิตสาธารณะเพื่อสุขภาวะ

สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมา

ยุทธศาสตร์	จำนวนโครงการ	
	โครงการ ในแผนพัฒนา	โครงการ ที่ดำเนินการ
1. การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน	21	9
2. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	7	1
3. ด้านการพัฒนาสังคมและ คุณภาพชีวิตและสาธารณสุข	40	28
4. ด้านการพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและนันทนาการ	35	20

ยุทธศาสตร์	จำนวนโครงการ	
	โครงการ ในแผนพัฒนา	โครงการ ที่ดำเนินการ
5. ด้านการพัฒนาด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว	2	2
6. ด้านการพัฒนาบุคลากรและองค์กร	27	27
7. ด้านการพัฒนาเขตการค้าชายแดน	2	0
รวม	134	87

การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์การบริหาร ส่วนตำบลทับพริก (SWOT ANALYSIS)

จุดแข็ง (STRENGTHS)

- มีส่วนราชการที่ปฏิบัติภารกิจได้ตามอำนาจหน้าที่ได้ในระดับที่ดี
- การวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีการกำหนดนโยบายที่เด่นชัดและแผนพัฒนาท้องถิ่นมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
- มีความสามารถในการประสานงานกับส่วนราชการ ภาคประชาชน รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนในระดับที่ดี
- มีการมอบอำนาจการปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจนทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว
- มีการกำกับดูแลการปฏิบัติราชการ
- มีระเบียบ กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่
- บุคลากรมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบ กฎหมาย
- มีพื้นที่ตำบลขนาดเล็กง่ายต่อการบริหาร และดูแลอย่างทั่วถึง
- มีกลุ่มองค์กรภาคประชาชนที่เข้มแข็ง และมีการทำงานในระบบของเครือข่าย

จุดอ่อน (WEAKNESS)

- มีงบประมาณในการบริหารน้อย ไม่สามารถพัฒนาตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง และตามความจำเป็นเร่งด่วน
- ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในบางพื้นที่
- การให้บริการประชาชนทางด้านไฟฟ้า ประปา และอินเทอร์เน็ต ยังไม่มีความเสถียรและยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่
- อัตรากำลังบุคลากรยังไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน
- งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรยังไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหา ด้านโครงสร้างพื้นฐานของตำบล
- การจัดเก็บฐานข้อมูลและการนำใช้ข้อมูลยังมีความคลาดเคลื่อน

โอกาส (OPPORTUNITIES)

- นโยบายของรัฐบาล
- การจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้มากขึ้น
- การขยายตัวทางเศรษฐกิจเอื้อต่อการลงทุนในพื้นที่
- ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทำให้มีความสะดวกคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น
- มีการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้านสามารถเปิดตลาดการค้าชายแดน
- มีการปลูกพืช หรือทำเกษตรหลากหลายชนิดของประชาชนในตำบล

อุปสรรค (THREATS)

- ประชาชนในพื้นที่บางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมจากองค์กรของรัฐ
- ปัญหายาเสพติดที่ยังไม่หมดสิ้น เช่น วัยรุ่นยังคงคึกคะนองและไม่มีอาชีพ จึงมีปัญหาเรื่องยาเสพติดมาเกี่ยวข้อง
- ระเบียบข้อกฎหมาย ปัจจุบันไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ
- การจัดสรรงบประมาณจากรัฐยังไม่เพียงพอกับภารกิจที่ถ่ายโอนให้กับท้องถิ่น

กระบวนการศึกษาบริบทชุมชน

ในการสำรวจข้อมูลศึกษาชุมชนครั้งนี้เลือกพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นจังหวัดที่เป็นจังหวัดที่เคยเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรีและต่อมาให้แยกตัวออกมาเป็นจังหวัดสระแก้ว ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกบ้านเขาสารถี หมู่ที่ 3 ตำบลทับพริก อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีจำนวนครัวเรือน 202 ครัวเรือนและจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 234 คน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ได้เดินทางไปศึกษาบริบทชุมชนเป้าหมาย โดยเริ่มจากการประสานกับทางจังหวัดสระแก้วเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และได้จัดทำหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่ ถึงนายอำเภอ นายกองดีการ บริหารส่วนตำบล รวมไปถึงผู้ใหญ่บ้าน เพื่อทำการศึกษาบริบทชุมชนเชิงลึก ด้วยวิธีการฝังตัวอยู่ในชุมชน โดยอาศัยผู้นำหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำทาง และชี้แนะบริบทที่สำคัญของชุมชน

การศึกษาครั้งนี้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์การทำกระบวนการกลุ่ม และใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติ ความเชื่อและสะท้อนปัญหาพร้อมเสนอความต้องการ ต้นไม้ชุมชน ต้นไม้ปัญหา และทำการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม คือสมาชิกในชุมชนบ้านเขาสารภี ทุกคน โดยประกอบด้วยอายุตั้งแต่ 5 ปี ถึง 70 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการและสะท้อนปัญหาของชุมชนโดยแท้จริง

ขั้นตอนการสำรวจข้อมูลชุมชน

ผู้ศึกษาเดินทางไปยังพื้นที่เป้าหมาย ให้สมาชิกในชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการประชุม ประชาคม ขณะเดียวกันผู้ศึกษาใช้แนวคิด Snow Ball เพื่อค้นหาบุคคลเป้าหมายที่เข้าข่าย 4 ดี ในแต่ละด้าน ประกอบด้วย คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี รวมทั้งจัดทำกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อ ทักษะคติของกลุ่มตัวอย่าง ณ ลานเอนกประสงค์ของชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุขภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง

จากการศึกษาชุมชน ด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์ชุมชน ต้นไม้ปัญหา ซึ่งเป็นเครื่องมือการมีส่วนร่วมที่แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของปัญหา และสาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเชื่อมโยงของปัญหาและสาเหตุ ชุมชนเห็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา รวมถึงสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เกี่ยวข้อง และสร้างการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา เครื่องมือต้นไม้แห่งปัญหาและสาเหตุ ถูกใช้ในเวทีชุมชนระดับหมู่บ้าน โดยให้ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น พบว่า

การศึกษาชุมชนด้วย เครื่องมือต้นไม้ปัญหา

ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการ
การขาดน้ำอุปโภค และบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีถังน้ำสำหรับกักเก็บน้ำ - น้ำใต้บาดาลหมด - ภัยธรรมชาติ ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลและเกิดภัยน้ำแล้ง - สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย - การตัดไม้ทำลายป่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องการน้ำสะอาดเพื่อดื่ม และใช้ในครัวเรือน - ต้องการถังเก็บน้ำขนาดใหญ่ภายในชุมชน
การมีรายได้น้อย และมีรายจ่ายมาก	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนไม่มีงานทำต้องทำงานต่างจังหวัด - ค่าจ้างการทำงาน ราคาถูก 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างอาชีพให้คนในชุมชนอยู่ได้และเห็นผลเร็ว
ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - พืชไร่มิราคาตกต่ำ - ปริมาณผลผลิตที่ได้มีปริมาณที่น้อย - หนองกระทุ่กินข้าวโพด 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลควรเข้ามาช่วยในเรื่องราคาผลผลิตทางการเกษตร

ปัญหา	สาเหตุ	ความต้องการ
การไม่มีที่ทิ้งขยะ ในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกทิ้งขยะไม่ลงถัง - มีคนนำขยะมาจากนอกชุมชนเข้ามา เช่น ขี้เป็ดของเอกชนมากองไว้เพื่อใช้ในพื้นที่ตนเอง - การทิ้งขยะไม่เป็นที่และไม่มีการบริหารจัดการที่ดี 	ต้องการรถมาเก็บขยะและเผาหรือฝังเพื่อกำจัด รวมถึงให้เอกชนเข้ามารับผิดชอบกองขี้เป็ด
ความไม่สามัคคี กันในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - การทะเลาะกัน ไม่เข้าใจกัน - การเมืองสร้างความแตกแยก - ความไม่เข้าใจในครัวเรือนคน 	ต้องการคุยกันและปรับความเข้าใจ
ไม่มีพื้นที่สนาม หรือพื้นที่ในการ ทำกิจกรรมร่วมกัน	<ul style="list-style-type: none"> - ขาดสนามเด็กเล่น - ขาดอุปกรณ์กีฬา 	ต้องการสนามเปิดองจัดสรรพื้นที่สนามกีฬาฟุตบอล รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมกัน
สัญญาณ อินเทอร์เน็ตไร้สาย ยังไม่ทั่วถึงทั้ง หมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีจุดปล่อยสัญญาณอินเทอร์เน็ตเพียงจุดเดียวในชุมชน 	ต้องการสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายไว้ทั่วหมู่บ้าน เพื่อค้นหาความรู้เพิ่มเติม
วัยรุ่นหนุ่มสาว มีพฤติกรรมที่ ไม่เหมาะสม และการตั้งครรภ์ ก่อนวันอันควร	<ul style="list-style-type: none"> - วัยรุ่นอยากลองและคึกคะนอง - ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลลูกหลาน ทำให้ขาดความอบอุ่น - สื่อที่ยั่วยุ - วัยรุ่นชอบดื่มขอมินเมา ขาดสติ ใจร้อนเปิดเพลงเสียงดัง 	อบรมให้ความรู้ ร้องเรียนหน่วยงานราชการ มาแก้ไข และแจกถุงยางอนามัย
หนอนกระทุ้	<ul style="list-style-type: none"> - หนอนกระทุ้มาจากต่างประเทศ 	ต้องการให้มีการแก้ไขเรื่องการกำจัดหนอนกระทุ้

จากตารางข้างต้น พบว่าสมาชิกในชุมชนบ้านเขาสารภีเห็นว่าปัญหา **การขาดน้ำอุปโภคและบริโภค** เป็นปัญหาที่สำคัญโดยมีสาเหตุมาจาก ภายในชุมชนไม่มีอุปกรณ์สำหรับกักเก็บน้ำ ตลอดจนสมาชิกในชุมชน มีความเชื่อว่าน้ำบาดาลแห้งและหมดไป จึงไม่สามารถขุดเจาะน้ำเพื่อใช้ในชุมชนได้ อีกทั้งปัญหานี้เกิดจากภัยธรรมชาติ ที่มีปรากฏการณ์ของฝนที่ไม่ตกต้องตามฤดูกาลอันเกิดจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ก็เป็นผลจากการตัดไม้ทำลายป่า อย่างไรก็ตามความต้องการของชุมชนคือน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคและเพื่อใช้ภายในครัวเรือนตลอดจนถึงกักเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อใช้ในชุมชน

ขณะที่ปัญหาการมีรายได้น้อยและมีรายจ่ายมาก สมาชิกในชุมชนบ้านเขาสารภีมีความเห็นว่าสาเหตุเกิดจากสมาชิกในชุมชนไม่มีงานทำ จึงจำเป็นต้องเดินทางออกจากชุมชนเพื่อไปทำงานต่างจังหวัด รวมกับค่าจ้างหรือค่าแรงก็มีราคาถูกจึงไม่สามารถมีรายได้เพียงพอต่อการดูแลครอบครัว โดยชุมชนมีความต้องการที่จะสร้างอาชีพที่สามารถให้สมาชิกในชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองและได้เงินมาเพื่อใช้ในครัวเรือน

รวมถึงปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ มีสาเหตุเกิดจากพืชไร่มิราคาตกต่ำ และปริมาณผลผลิตที่ได้มีปริมาณที่น้อยอันเกิดจากหนอนกระทู้นี้มาทำลายผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน ทั้งนี้ความต้องการของชุมชนคือ การได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเรื่องราคาและการแก้ปัญหาเรื่องหนอนกระทู้นี้

ตลอดจนปัญหา **การไม่มีที่ทิ้งขยะในชุมชน** มีสาเหตุมาจากสมาชิกในชุมชนไม่มีทิ้งขยะลงถัง รวมถึงมีคนจากภายนอกชุมชนนำขยะเข้ามาทิ้งเช่น ขี้เป็ด ที่จะไปใช้เพื่อเป็นปุ๋ยสำหรับพืชไร่ซึ่งส่งกลิ่นเหม็นต่อชุมชน อย่างไรก็ตามสาเหตุที่สำคัญคือต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โดยความต้องการของชุมชนคือ ต้องการให้มีรถมาเก็บขยะ รวมถึงให้เอกชนเข้ามารับผิดชอบกองขี้เป็ดภายในชุมชน

ปัญหา **ความไม่สามัคคีในชุมชน** มีสาเหตุจากความไม่เข้าใจกันทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน รวมถึงความเห็นทางด้านการเมืองที่แตกต่างกัน นำไปสู่การทะเลาะภายในชุมชน โดยความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือสมาชิกในชุมชนต้องมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความเห็น เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน และปัญหาหนึ่งคือ**การไม่มีสนามหรือพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน** โดยมีสาเหตุมาจากในชุมชนขาดอุปกรณ์ด้านกีฬาและขาดสนามเด็กเล่นที่จะเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กและเยาวชน โดยความต้องการของชุมชนคือ สนามเปตอง และสนามฟุตบอล รวมถึงการจัดกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งปัญหา**สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายยังไม่ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน** โดยมีสาเหตุมาจากจุดปล่อยสัญญาณในชุมชนมีเพียงจุดเดียว โดยความต้องการให้มีจุดกระจายสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายให้ครอบคลุมทั้งหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

ขณะที่**ปัญหาวัยรุ่นหนุ่มสาวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและตั้งครรภก่อนวัยอันควร** ภายในชุมชนมีสาเหตุมาจากวัยรุ่นมีความคึกคะนอง รวมไปถึงสาเหตุที่สำคัญคือผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ทำให้ขาดความอบอุ่น ตลอดจนมีสื่อที่ช่วยยั่วยุให้พฤติกรรมวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการดื่มของมึนเมา ขาดสติจนรบกวนผู้อื่น โดยความต้องการการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือต้องอบรมให้ความรู้แก่วัยรุ่นในชุมชน รวมถึงขอให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาดูแล ตลอดจนการแจกถุงอย่างอนามัยและให้ความรู้ด้านการมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง และสุดท้าย**ปัญหาหนอนกระทู้** โดยสมาชิกในชุมชนเห็นว่าหนอนกระทู้นั้นมาจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยความต้องการของชุมชนคือการกำจัดและแก้ไขปัญหาหนอนกระทู้ที่เป็นตัวทำลายผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน

กระบวนการจัดทำธรรมนูญชุมชน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ จัดประชุมประชาคมโดยเชิญผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกชุมชนเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น และจัดทำ เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชนภายใต้กรอบ สาระแก้วเมืองแห่งความสุขภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง ประกอบด้วย คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี จนได้ข้อสรุปดังนี้

หมวดที่ 1 ว่าด้วยคนดี

- 1) เข้าวัดทำบุญ
- 2) นักเรียนตั้งใจเรียน
- 3) เป็นเด็กดีของพ่อแม่
- 4) คิดดีทำดี
- 5) เสียสละ
- 6) ไม่ทำให้พ่อแม่ทุกข์ใจ
- 7) ไม่อิจฉาคนอื่น

หมวดที่ 2 ว่าด้วยสุขภาพดี

- 1) ไม่ดื่มสุรา
- 2) ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
- 3) รักษาความสะอาดในร่างกาย
- 4) ออกกำลังกาย
- 5) ทานอาหารที่มีประโยชน์

หมวดที่ 3 ว่าด้วยรายได้ดี

- 1) มีเงินเหลือเก็บ
- 2) ประหยัด
- 3) ใช้จ่ายอย่างพอประมาณ
- 4) ขยัน
- 5) ตั้งใจในการประกอบอาชีพ
- 6) เก็บออมเงิน
- 7) มีความพอเพียง
- 8) ต้องมีอาชีพเสริม

หมวดที่ 4 ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมดี

- 1) ไม่มีขยะตามท้องถนนและครัวเรือน
- 2) ไม่เผาอ้อยและเผาขยะ
- 3) ไม่ใช่สารเคมีในการทำเกษตร

ประเด็นการถอดบทเรียน ระแวกเมืองแห่งความสุข ภายใต้ 4 ดี วิธีพอเพียง

1. มิติด้านสังคม

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก เนื่องจากมีการแยกตัวของหมู่บ้านเพื่อการวางระบบบริหารจัดการ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในชุมชนจะเป็นลักษณะของเครือญาติที่คอยให้ความช่วยเหลือระหว่างกัน ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นอาณาเขตกันโดยสมาชิกในชุมชนมักเรียกว่าเป็นเมืองพี่เมืองน้อง ส่วนใหญ่ชาวกัมพูชาที่เข้ามาในประเทศไทย จะเข้ามาเพื่อขายแรงงานสำคัญด้านทำการเกษตรในชุมชนเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้จะมีประตูปรมแดนบ้านเขาดิน ซึ่งมีขนาดเล็กและเป็นสถานที่รวมตัวกันระหว่างชาวไทยและชาวกัมพูชาที่จะมีการแลกเปลี่ยนสินค้าทุกด้าน ตลอดจนการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน คือ วัดเขาสารภี ซึ่งพระเจ้าใหญ่ ตั้งสง่าอยู่บนยอดภูเขาภายในวัด ซึ่งสมาชิกในชุมชนมีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่มีทุนทางสังคม ตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน และได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือและบูรณะสถานที่ภายในวัดโดยประชาชนภายนอก ซึ่งมาจากกำลังศรัทธาทั้งสิ้น

2. มิติด้านการเมือง

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนปกครองโดยผู้ใหญ่และคณะผู้ช่วย ซึ่งเป็นผู้ที่ประสานระหว่างหน่วยราชการและประชาชนในเรื่องของการสื่อสารต่าง ๆ ตลอดจนบ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ทั้งนี้ในยุคต่าง ๆ ของการก่อตั้งชุมชนนั้นเต็มไปด้วยเรื่องราว ความสัมพันธ์ ตลอดจนเหตุการณ์สำคัญ ๆ ไว้มากหลายเหตุการณ์

โดยผู้ที่สามารถชักจูงและเชิญชวนสมาชิกในชุมชนได้คือ พระสงฆ์ ซึ่งพระคุณเจ้าเป็นที่เลื่อมใสของสมาชิกในชุมชนอย่างยิ่ง รวมถึงคณะของ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเขาสารภีด้วย ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนจะมีนายก อบต. เข้าร่วมและให้การสนับสนุนอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเมื่อผู้นำเริ่มแล้ว สมาชิกก็จะเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียงกัน

3. มิติด้านเศรษฐกิจ

บ้านเขาสารภีเป็นหมู่บ้านที่มีทุนทางเศรษฐกิจดีมาก เนื่องจากมีตลาดการค้าพรมแดนขนาดเล็ก สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนบ้านเขาสารภีมีการนำผลผลิตไปจำหน่าย

ณ บริเวณจุดพรมแดนไทย - กัมพูชา ทำให้เกิดรายได้ต่อชุมชน
อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มด้านการสร้างอาชีพ
สามารถสร้างอำนาจการต่อรองและลดราคาสินค้าได้

4. มิติด้านสิ่งแวดล้อม

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากในพื้นที่สภาพภูมิอากาศ และสภาพภูมิประเทศ ที่เอื้อให้พื้นที่ส่วนใหญ่มีความพร้อมทั้งด้านการตกของฝนเนื่องจากมีภูเขาที่เป็นแหล่งรองรับน้ำ กล่าวคือ เมื่อมีพายุเข้าจากฝั่งทะเลอ่าวไทย ก็จะเคลื่อนตัวเข้ามาทางจังหวัดจันทบุรี และอ่อนกำลังลงบริเวณบ้านเขาสารภี ทำให้ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ด้านน้ำและดิน

ทั้งนี้ภูเขาบ้านเขาสารภีตั้งอยู่บริเวณภายในวัดเขาสารภี ซึ่งอุดมไปด้วยพืชพรรณต่างๆ ทั้งไม้ยืนต้นและพืชคลุมดิน ซึ่งเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์หอยหอมที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติอันทรงคุณค่าของชุมชน โดยสมาชิกมีความรักและหวงแหนธรรมชาติเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาจากกิจกรรมที่สมาชิกในชุมชนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ การอนุรักษ์พันธุ์หอยหอม การปลูกป่าทดแทน เพื่อสภาพระบบนิเวศในธรรมชาติภายในชุมชนนั้นเกิดความยั่งยืนสืบไป

5. มิติด้านเทคโนโลยี

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วย
ทุ่นแรงในการทำการเกษตร เช่น รถไถ รถตัดอ้อย และรถบรรทุกขนาดใหญ่
โดยบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกหม่อน การเลี้ยงไหมตาม
วิถีธรรมชาติ โดยชุมชนจะดำเนินการสร้างโรงเรียนเลี้ยงไหมที่สะอาด
ปลอดภัยและต้นทุนการสร้างไม่สูงมากนัก

ทั้งนี้กระบวนการเลี้ยงก็เลี้ยงด้วยวิถีธรรมชาติ ขณะที่การปลูกพืชผักและผลไม้ ส่วนใหญ่จะไม่มีการใช้สารเคมีโดยจะใช้กระบวนการธรรมชาติบำบัด และเมื่อได้ผลผลิตทางด้านการเกษตรแล้ว สมาชิกในชุมชนจะใช้รถยนต์ส่วนตัวขนส่งสินค้า เพื่อนำมาซึ่งรายได้ให้กับครอบครัว ตลอดจนภายในวัดเขาสารภีก็มีการสร้างบันไดขึ้นเขาเพื่อก่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม และสร้างความประทับใจอย่างที่มีรู้ลึ้ม

กระบวนการค้นหาบุคคลต้นแบบ

ขั้นตอนนี้อาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ เดินทางไปยังบ้านเขาสารภี เวลา 17.00 น. อันเนื่องจากเป็นเวลาที่สมาชิกทุกคนในชุมชนเสร็จภารกิจจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง โดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ได้เชิญประชุมและเปิดประเด็นเกี่ยวกับบุคคลต้นแบบในชุมชน ได้มีการบรรยายถึงความสำคัญของบุคคลต้นแบบ

โดยที่ให้สมาชิกเสนอรายชื่อ และยกมือให้คะแนนบุคคลที่ถูกเสนอให้เป็นบุคคลต้นแบบในมิติต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย บุคคลต้นแบบด้านคนดี ด้านสุขภาพดี ด้านรายได้ดี และด้านสิ่งแวดล้อมดี โดยเมื่อได้ข้อสรุปจะมีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านให้ความเห็นชอบและรับรองบุคคลดังกล่าวที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นบุคคลต้นแบบของชุมชนบ้านเขาสารภี ดังนี้

ที่นี่บ้านเขาสารภี ทุกคนเป็นเหมือนลูกหลาน
ของเราทุกคนจะมีความสามัคคี จะไม่ถือโทษโกรธ
ใคร เพราะวัด บ้าน โรงเรียน ทำงานกันด้วยกันและ
ดูแลกันเป็นอย่างดี

พระครูบรรพตวิศาลคุณ (พิศาล). 2562
(เจ้าอาวาสวัดเขาสารภี)

สิ่งที่ทำให้ดีใจคือเด็กๆที่อยู่ในบริเวณชายแดน
มีความรู้ มีความกินดีอยู่ดี มีรายได้ที่สามารถเลี้ยง
ตัวเอง และใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามแนวเศรษฐกิจ
พอเพียง

สมพร บุตรสมบัติ. 2562

(ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านเขาสารภี)

จากการที่เราเป็นเด็ก ตชด. เราจะเห็นว่าอะไรที่ยังไม่มีการพัฒนา การเป็นครู ตชด. ไม่ใช่เพียงแค่การใส่ชุด ตชด. แต่เราต้องมีใจด้วย ต้องเป็นได้และทำได้ทุกอย่างตั้งแต่จับปืนถึงจับตะหลิว เพื่อเด็ก ๆ ดังนั้นไม่มีงานไหนที่ไม่หนัก ทุกงานหนักหมดแต่เพื่อประเทศชาติและเด็ก ๆ ที่จะเติบโตไปมีอนาคตที่สดใส ครูก็ยินดี

สำรวย อินอ่อนโชติ. 2562

(ครูครุทายาท โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บ้านเขาสารภี)

พี่เห็นชาวบ้านไม่มีที่ทำกิน พี่ก็ทำหนังสือขอ
ที่ทำกินให้ชาวบ้านเดินเรื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540
และสำเร็จปี พ.ศ. 2544 ซึ่งกว่าจะสำเร็จต้องใช้
เวลานานมาก ต้องต่อสู้กันหลายชั้นตอนจนได้ที่
ทำกินให้ชาวบ้านจำนวน 25 ครอบครั้ว ที่อยู่อาศัย
จำนวน 32 ครอบครั้ว เพราะเราเป็นคนชายแดน
จึงเกิดคำถามว่า ทำไมเขมรอยู่ในแผ่นดินไทยได้
แล้วทำไมเราอยู่แผ่นดินไทยไม่ได้ เราต้องอยู่เพื่อ
รักษาประเทศชาติของเรา อยู่เพื่อรักษาเขตแนว
ชายแดนของเรา

นริศรา บุ่งทอง. 2562

(อดีตสมาชิกองค์การบริหารองค์การส่วนตำบลทับพริก)

บ้านเรามีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านดิน
ปลูกอะไรก็มีความเจริญงอกงาม เราอยู่ด้วยกัน
แบบเครือญาติแบบพี่แบบน้อง และมีความสุข
ภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้นำชุมชนในทุกวันนี้

ประนอม ลือคำหาญ. 2562
(ผู้ใหญ่บ้านเขาสารภี)

การเลี้ยงกบในบ่อดิน ผมไม่มีความรู้มาก่อน
ลองผิดลองถูก และศึกษาหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
ศึกษาโครงการของในหลวง รัชกาลที่ 9 ตามหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากที่บ้านของเราก่อน
เป็นอาชีพเสริมให้กับครอบครัว ใช้หลักเศรษฐกิจ
พอเพียงในการประกอบอาชีพ

มนตรี ภูมื่อ่น. 2562

(เกษตรกรผู้เลี้ยงกบในบ่อดิน : วัยรุ่นยุคใหม่)

คนแก่ก็เหมือนนักมวย นักมวยต้องซ้อมถึงจะชนะ
คนแก่ถ้าไม่ออกกำลังกาย หรือไม่ทำงานก็จะแพ้ยัย
โรคต่าง ๆ

ผิน ถาวร.2562

(ปราชญ์ชุมชน : ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี)

บทวิเคราะห์เชิงพื้นที่ (เชื่อมโยงเข้าสู่ 4 ดี วิถีพอเพียง)

- ระดับบุคคล (คนดี สุขภาพดี)

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีการวางโครงสร้างการบริหารงานท้องถิ่นที่ต้องมีการแยกหมู่บ้านเพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความผูกพันอยู่กับแบบเครือญาติ มีการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา หากพิจารณาระดับบุคคล ทางด้านคนดีพบว่า ผู้นำมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บ้านเขาสารภีจะได้รับการดูแล ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุน จากผู้นำ ในทุกระดับ ตั้งแต่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ ที่มาพร้อมกับความสุข เพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน กล่าวคือ ผลงานที่โดดเด่น คือ กระบวนการของพื้นที่ทำกินให้กับสมาชิกในชุมชน โดยผู้นำมีการประสานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันเนื่องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนไม่มีพื้นที่ทำกิน แต่คนนอกพื้นที่สามารถเข้ามาจับจองพื้นที่ได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ผู้นำได้ยื่นเสนอปัญหาดังกล่าวถึงหน่วยงานราชการ ทั้งทหาร ตำรวจ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกรัฐมนตรี (สมัยนายกยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) และมีการต่อสู้ทาง

ด้านเอกสารจนกระทั่งสมาชิกบ้านเขาสารภิมี่พื้นที่ทำกินเกือบครึ่งหมู่บ้าน นั่นคือความภาคภูมิใจและเป็นการทำเพื่อส่วนร่วมโดยแท้จริง ตลอดจน ในชุมชนบ้านเขาสารภิมี่มีกลุ่มบุคคลที่สำคัญและเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ นั่นคือ ครูครูทายาท ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาสารภิมี่ ซึ่งเป็นบุคคลที่จบจากโรงเรียนดังกล่าวและกลับมาปฏิบัติหน้าที่เป็นคุณครู ให้กับเยาวชนในชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบและเป็นแรงบันดาลใจแก่นักเรียน ทำด้วยความสุขและความตั้งใจทำให้ครูครูทายาท ดำเนินชีวิตได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ได้สำเร็จ

วัดและพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของสมาชิกบ้านเขาสารภี มีกิจกรรมทางศาสนาให้กับสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมและได้รับการตอบรับและสมาชิกก็ได้เข้าร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ทั้งกิจกรรมประจำปีของวัดเขาสารภี และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ชุมชนได้จัดทำขึ้นโดยจะมีการบูรณาการทางวัดเขาสารภีอย่างสม่ำเสมอ

ขณะที่ด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุในชุมชนเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ และสามารถเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งแนวคิดด้านการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และองค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ รวมถึงการดูแลสุขภาพให้แข็งแรงซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่ชุมชนบางชุมชนใฝ่ฝันก็เป็นได้

- ระดับครอบครัว (รายได้ดี)

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนเกษตรกรรม มาจากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ข้าวและผลไม้ ครัวเรือน ในชุมชนบ้านเขาสารภีได้พยายามหาอาชีพเสริมเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง เช่น การเลี้ยงกบในบ่อดิน การเพาะเห็ดนางฟ้าเพื่อจำหน่าย โดยสมาชิกในชุมชนที่ทำการเริ่มการสร้างอาชีพเสริมนั้น มีความรู้ที่เริ่มจากศูนย์และพัฒนาองค์ความรู้ ศึกษาจากอินเทอร์เน็ตและสอบถามผู้รู้จนสามารถทำอยู่ได้ด้วยตนเอง ผนวกกับความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองและมุ่งหวังที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

จนเป็นครัวเรือนตัวอย่างที่พร้อมจะให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชน สำหรับการสร้างรายได้เสริมหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร ดังนั้นบ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีกระบวนการแก้ปัญหาของสมาชิกในชุมชนสามารถทำให้เกิดรายได้และเกิดกระบวนการที่สามารถสร้างรายได้ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ตลอดจนสถานศึกษาในชุมชนพยายามที่จะสอดแทรก องค์ความรู้ด้านอาชีพให้เด็กและเยาวชน เพื่อที่จะเป็นพื้นฐานการดำเนิน ชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและก่อให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือนสืบไป

- ระดับชุมชน (สิ่งแวดล้อมดี)

ชุมชนบ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยสมาชิกทุกคนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ หอยหอม ที่มีการอนุรักษ์และเพราะเลี้ยงตามธรรมชาติ โดยครั้งที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินตรวจเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาสารภี ทรงมีพระราชดำริให้ชาวบ้าน “บ้านเขาสารภีควรให้ความสำคัญและอนุรักษ์หอยหอมไว้” เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่ธรรมชาติและเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่ทุกพื้นที่ที่จะมี ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านเขาสารภีของเรา

จากแนวพระราชดำริดังกล่าวสมาชิกชุมชนบ้านเขาสารภี ได้ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ เพื่อให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์หอยที่ทรงคุณค่าของชุมชน ขณะที่เกษตรกรภายในชุมชนได้ได้ดำเนินการลดปริมาณการใช้สารเคมีในชุมชน โดยในชุมชนมีพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์และผู้ดูแลก็เป็น ปราชญ์ชาวบ้านที่พร้อมให้ความรู้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นบ้านเขาสารภีจึงเป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และสามารถกล่าวได้เป็นชุมชนที่มีสิ่งแวดล้อมดี ชุมชนหนึ่งในจังหวัดสระแก้ว

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน

จากการวิเคราะห์และศึกษาปัญหาของชุมชน และผลกระทบที่เกิดจากปัญหาและเมื่อพบปัญหาแล้วก็หาทางออกของปัญหา ด้วยการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเชิงพัฒนา ได้ข้อสรุปในการจัดการแผนการพัฒนาชุมชนของบ้านเขาสารภี เพื่อเป็นแผนในการดำเนินกิจกรรมเชิงพัฒนาเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาและส่งเสริมให้ชุมชนบ้านเขาสารภีเข้าสู่กรอบของโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข ภายได้ 4 ดี วิธีพอเพียง

แผนพัฒนาชุมชนบ้านเขาสารภี

โครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุขภายใต้ 4 ดี วิถีพอเพียง

วิสัยทัศน์ :

เป็นชุมชนแห่งความสามัคคี รักษาธรรมชาติ และปลอดภัยเสถียร

ด้านคนดี

- โครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส
- โครงการปฏิบัติธรรม
- โครงการสร้างความสามัคคีในชุมชน
- โครงการกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์สำหรับเด็กและเยาวชน
- โครงการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

ด้านสุขภาพดี

- โครงการลดละเลิกเหล้า
- โครงการออกกำลังกาย เดินแอโรบิค
- โครงการตุน้ำดื่ม
- โครงการจัดซื้ออุปกรณ์การกีฬาเพื่อสุขภาพ

ด้านรายได้ดี

- โครงการฝึกอาชีพให้กับคนในชุมชน
- โครงการกินและปลูกผักสวนครัวในบ้าน
- โครงการสนับสนุนพันธุ์พืช

ด้านสิ่งแวดล้อมดี

- โครงการรณรงค์ไม่เผาขยะ
- โครงการปลูกป่าเพื่อทดแทน

บทสรุป

การเกิดชุมชนและบุคคลต้นแบบ

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนขนาดเล็ก และเป็นพื้นที่คู่ขนานกับประเทศกัมพูชา โดยมีประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าที่ยาวนาน โดยภายในชุมชนเป็นการอยู่แบบวิถีชาวบ้านด้วยระบบอุปถัมภ์ ที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง หรือกล่าวได้ว่าบ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเป็นอย่างมาก โดยสมาชิกทุกคนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการทำเป็นแบบอย่างให้กันภายในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนมีการร่วมมือระหว่าง ชุมชน วัด โรงเรียนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยสมาชิก

ชุมชนบ้านเขาสารภีให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและมีการทำงานแบบบูรณาการกันดีได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งของชุมชน

ดังนั้นชุมชนบ้านเขาสารภีสามารถเป็นต้นแบบด้านคนดี และสิ่งแวดล้อมดีให้กับชุมชนอื่นได้ เนื่องจากผลงานที่บุคคลต้นแบบด้านคนดีได้ทำไว้นั้นถือเป็นผลงานที่ประจักษ์และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยแท้จริง รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อมดี ชุมชนได้มีการดำเนินการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีกระบวนการวางแผนและปลูกฝังให้สมาชิกในชุมชนใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความเป็นไปได้ของการนำกระบวนการแนวคิดชุมชนต้นแบบ มาขยายผลโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุขเป็นโครงการที่เริ่มจาก บ้านคลองอาราง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่ได้ดำเนิน โครงการอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว ได้ขยายผลสู่ชุมชนบ้านเขาสารภี

ทั้งนี้บ้านเขาสารภีสามารถรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกได้อย่างมั่นคง ซึ่งนั่นเป็นตัวแปรที่สำคัญ อันแสดงถึงความเป็นไปได้ของการนำแนวคิด 4 ดี วิธีพอเพียง มาขยายผลและพบว่าบ้านเขาสารภีสามารถเป็นชุมชนต้นแบบ ในด้านคนดี ด้านสิ่งแวดล้อมดี และให้แก่ชุมชนอื่นได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน บ้านเขาสารภี

บ้านเขาสารภีเป็นชุมชนที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นได้ เนื่องจากบ้านเขาสารภีมีทุนทางสังคมที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ด้านประชาญชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้ บ้านเขาสารภีมีความสำเร็จด้านคนดี และสิ่งแวดล้อมดี ที่เด่นชัดอย่างเป็นรูปธรรม อนึ่งด้านสุขภาพดี

ชุมชนบ้านเขาสารภียังมีการกระจายองค์ความรู้และสมาชิกในชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพเท่าที่ควรมีเพียงสมาชิกเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่ให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพ ขณะที่ด้านรายได้ดี สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีหนี้สินและให้ความสำคัญกับอาชีพเสริมและการสร้างรายได้เสริมในจำนวนไม่มาก จึงไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ในเชิงวิชาการเท่านั้น โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบ้านเขาสารภีจะเป็นชุมชนสระแก้วเมืองแห่งความสุขด้วย 4 ดี วิธีพอเพียงที่สมบูรณ์ในอนาคต

ชายแดนเบื้องบูรพา
ปางามน้ำตกสวย
มากด้วยรอยอารยธรรมโบราณ
ย่านการค้าไทย-กัมพูชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว
เลขที่ 1177 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าเกษม
อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว 27000
โทรศัพท์ : 037-447-043 โทรสาร : 037-447-111
Website : www.sk.vru.ac.th